

Гусак О. П.

*аспірантка Волинського національного університету імені Лесі Українки,
ORCID: 0009–0002–5775–0470*

СПІВПРАЦЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ З ІНШИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ У РОЗСЛІДУВАННІ ПОРУШЕНЬ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ

Порушення авторських і суміжних прав набули особливої актуальності в умовах цифрової епохи, коли незаконне використання інтелектуальної власності стало масовим явищем. Це завдає шкоди авторам і правовласникам, підриває довіру до системи захисту прав та потребує ефективного реагування з боку держави. Важливу роль у цьому процесі відіграють органи прокуратури, які здійснюють нагляд за досудовим розслідуванням, підтримують обвинувачення в суді та координують роботу з іншими структурами.

Діяльність прокуратури у цій сфері багато в чому залежить від співпраці з правоохоронними органами, експертними установами та міжнародними партнерами. Саме злагодженість дій між цими інституціями визначає результативність розслідувань і захисту правовласників.

Метою дослідження є аналіз існуючих механізмів взаємодії прокуратури з іншими структурами під час розслідування злочинів, передбачених ст.176 Кримінального кодексу України, та розробка пропозицій щодо їх удосконалення. Завдання роботи полягають у вивченні законодавчої бази, оцінці практики співпраці, виявленні наявних проблем та підготовці рекомендацій для підвищення ефективності боротьби з порушеннями авторських і суміжних прав.

Проблема порушень авторських і суміжних прав в Україні потребує чіткої регламентації та ефективної співпраці між органами прокуратури й іншими установами, що залучені до розслідування таких злочинів. Ст.176 Кримінального кодексу України встановлює кримінальну відповідальність за незаконне використання об'єктів авторського права, зокрема їх копіювання, розповсюдження або демонстрацію без згоди правовласника. Передбачені санкції залежать від розміру завданих збитків, що вимагає ретельного збору доказів і комплексного підходу до аналізу матеріалів справи із залученням експертів [3, с. 97–105].

Співпраця прокуратури з іншими органами регулюється Кримінальним процесуальним кодексом України, який визначає порядок досудового розслідування, та Законом України «Про прокуратуру» [12], що окреслює функції нагляду за дотриманням законності. Закон України «Про авторське право і суміжні права» також надає визна-

чення об'єктів інтелектуальної власності та описує основні механізми їх захисту. Для ефективного розслідування таких злочинів важливою є координація дій між прокуратурою, Національною поліцією, Службою безпеки України та експертними установами, які проводять аналіз доказів і технічні експертизи.

Нормативно-правова база захисту авторських прав в Україні включає міжнародні договори, зокрема Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів [2], Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності [14] та Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності [6]. Їхнє впровадження в українське законодавство сприяє узгодженню правових норм із міжнародними стандартами та забезпечує можливість міжнародної співпраці в розслідуванні злочинів. Однак, попри існування достатньої нормативної бази, все ще існує необхідність її вдосконалення, особливо щодо механізмів міжнародного співробітництва та адаптації до цифрових викликів.

Розслідування порушень авторських і суміжних прав потребує злагодженої співпраці органів прокуратури з різними інституціями, кожна з яких виконує свою роль у цьому процесі. Важливе місце займають поліція та слідчі підрозділи, які проводять оперативно-розшукові дії, документують факти правопорушень і забезпечують збір первинних доказів. Взаємодія з прокуратурою сприяє координації зусиль і дотриманню законності на етапі досудового розслідування [10, с. 86–92].

Особливе значення має співпраця з кіберполіцією та структурами, що спеціалізуються на боротьбі з кіберзлочинами. З огляду на поширення цифрового піратства та незаконного контенту в інтернеті, ці підрозділи займаються виявленням і документуванням злочинів, а також технічним аналізом цифрових доказів [7, с. 77–91]. Спільні зусилля прокуратури та кіберполіції дозволяють викривати схеми незаконного використання творів і притягувати винних до відповідальності.

Суттєву роль у розслідуванні відіграють експертні установи, які проводять технічні експертизи. Вони оцінюють достовірність доказів, встановлюють факт незаконного розповсюдження творів та обчислюють розмір завданих збитків [5, с. 66–76; 13, с. 60–63]. Залучення таких фахівців покращує якість доказової бази й сприяє ефективному розгляду справ у суді.

Окрему увагу слід приділити міжнародному співробітництву. Робота з правоохоронними органами інших країн та міжнародними організаціями, зокрема в рамках Інтерполу, дозволяє координувати розслідування, обмінюватися інформацією та забезпечувати екстрадицію порушників. Така співпраця є особливо важливою в умовах

глобалізації цифрових технологій і зростання міжнародних злочинних схем, пов'язаних з порушенням авторських прав [4, с. 78–91].

Важливу роль у боротьбі з порушеннями авторських прав відіграють підрозділи кіберполіції та органи, що спеціалізуються на розслідуванні кіберзлочинів. З огляду на зростання цифрового піратства та незаконного поширення контенту в Інтернеті, їхня діяльність зосереджена на виявленні таких правопорушень, фіксації цифрових слідів і проведенні технічних експертиз [9, с. 67–70]. Взаємодія прокуратури з кіберполіцією сприяє розкриттю схем нелегального розповсюдження творів і притягненню винних до відповідальності.

Не менш важливим елементом є співпраця з експертними установами, які проводять технічні дослідження. Вони забезпечують перевірку достовірності доказів, ідентифікують незаконно розповсюджений контент і розраховують завдані збитки. Висновки експертів підвищують якість доказової бази, що є важливим для ефективного розгляду справ у суді [13, с. 62].

Особливе значення має міжнародне співробітництво, адже транскордонний характер злочинів у сфері авторських прав вимагає координації з правоохоронними органами інших країн. Участь у міжнародних угодах, таких як Бернська конвенція та механізми Інтерполу, дозволяє обмінюватися інформацією, узгоджувати спільні операції та забезпечувати екстрадицію правопорушників [11, с. 78–83]. Така взаємодія є вкрай важливою в умовах глобалізації цифрових технологій та зростання рівня міжнародних правопорушень.

Незважаючи на налагоджену співпрацю, існують проблеми, які ускладнюють ефективність цього процесу. Зокрема, відсутність чітко визначених алгоритмів взаємодії між прокуратурою, правоохоронними органами, експертними установами та міжнародними партнерами призводить до затримок у розслідуванні та втрати доказів [1, с. 67–89]. Недостатня координація дій може спричинити дублювання функцій або пропуски на важливих етапах слідства, що знижує ефективність реагування на порушення.

Брак кваліфікованих фахівців і сучасного технічного забезпечення залишається серйозним викликом для органів прокуратури та слідчих підрозділів. Часто виникає нестача спеціалістів, які володіють необхідними знаннями у сфері авторського права та цифрових технологій. Це створює труднощі під час розслідувань незаконного розповсюдження контенту через онлайн-платформи або при викритті складних схем приховування порушень. Додатково, обмежений доступ до технічних засобів аналізу цифрових доказів знижує ефективність і швидкість реагування на злочини [8, с. 192–200].

Проблемою залишається й недосконалість нормативно-правової бази. Сучасне законодавство не завжди враховує нові виклики,

зокрема пов'язані з онлайн-піратством і застосуванням технологій шифрування для приховування незаконної діяльності. Наявні правові прогалини ускладнюють встановлення умислу, визначення збитків і доведення вини підозрюваних, що створює перепони на етапах обвинувачення в суді.

Труднощі міжнародної співпраці також негативно впливають на розслідування злочинів, пов'язаних з авторськими правами. Через глобальний характер цифрових платформ розкриття таких правопорушень часто потребує взаємодії з іноземними партнерами. Відмінності в законодавстві, складні бюрократичні процедури та обмежений доступ до даних можуть значно затягувати процес збору доказів і екстрадиції підозрюваних.

Подолання цих проблем вимагає вдосконалення нормативної бази, запровадження нових технологічних рішень, підвищення кваліфікації працівників прокуратури та посилення міжнародної співпраці. Комплексний підхід до цих питань сприятиме більш ефективному захисту авторських і суміжних прав.

Одним із перспективних рішень є запровадження електронних платформ для обміну інформацією між інституціями. Використання таких систем дозволить пришвидшити обмін даними про правопорушення, підозрюваних осіб та результати експертиз, а також забезпечить оперативний доступ до міжнародних баз даних. Інтеграція цих платформ з існуючими державними реєстрами значно покращить процес збирання доказів і сприятиме кращій координації між органами, залученими до розслідування.

Особливої уваги потребує підвищення кваліфікації працівників прокуратури та правоохоронних органів. Запровадження спеціалізованих навчальних програм, семінарів і тренінгів з питань авторського права, кіберзлочинності та цифрових технологій дозволить сформувати необхідні навички для ефективного реагування на нові виклики. Залучення міжнародних експертів до таких заходів сприятиме впровадженню сучасних методик розслідування та аналізу цифрових доказів.

Розширення міжнародного співробітництва та імплементація кращих практик є важливим напрямом підвищення ефективності роботи прокуратури у сфері захисту авторських прав. Налагодження більш тісної взаємодії з Інтерполом, Європолом та іншими міжнародними організаціями сприятиме обміну досвідом і швидкому реагуванню на транскордонні злочини. Важливим завданням є також укладення двосторонніх та багатосторонніх угод про спільні слідчі дії, обмін інформацією та взаємну правову допомогу.

У результаті аналізу особливостей співпраці органів прокуратури з іншими інституціями у розслідуванні порушень авторських і суміж-

них прав встановлено, що ефективність цієї взаємодії визначається рівнем нормативно-правового регулювання, організаційними механізмами координації та використанням сучасних технологічних рішень.

Встановлено, що основними проблемами є відсутність єдиного алгоритму взаємодії, недостатнє кадрове та технічне забезпечення, прогалини у нормативній базі та складнощі міжнародного співробітництва. Це створює перешкоди для швидкого збору доказів, виявлення правопорушень і притягнення винних до відповідальності.

Список використаних джерел

1. Антонов В. Організації, які захищають авторські і суміжні права. Інтелектуальна власність і комп'ютерне авторське право. К., 2005. С. 67–89.
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення: 22.12.2024).
3. Гулькевич В. Визначення предмета порушення авторського права і суміжних прав. Вісник прокуратури. 2006. № 3. С. 97–105.
4. Гулькевич В. Міжнародна система захисту авторського права і суміжних прав. Вісник прокуратури. 2006. № 12. С. 78–91.
5. Гулькевич В. Характеристика незаконного відтворення та розповсюдження об'єктів авторського права і суміжних прав. Прокуратура. Людина. Держава. 2005. № 10. С. 66–76.
6. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text (дата звернення: 22.12.2024).
7. Калаур І. Відповідальність сторін за порушення договірних зобов'язань із постачання цифрового контенту. Право України. 2019. № 2. С. 77–91.
8. Калениченко П. Проблеми охорони авторського і суміжних прав у мережі Інтернет. Часопис Київського університету права. 2009. № 2. С. 192–200.
9. Ляшенко А. Проблеми захисту авторських прав у файлообмінних мережах, або таке солодке слово «піратство». Юридичний журнал. 2014. № 6. С. 67–70.
10. Паламарчук Л. Особливості застосування спеціальних знань при розслідуванні порушень авторського права щодо незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2007. № 6. С. 86–92.
11. Парузель Л. Міжнародні угоди про охорону авторських прав. Юридичний журнал. 2013. № 5. С. 78–83.
12. Про прокуратуру. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 22.12.2024).
13. Томаров І. Авторський доказ : [нова підстава для відмови в компенсації за порушення авторських прав : практика ВГСУ]. Український юрист. 2015. № 1–2. С. 60–63.

14. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. Лексика — українські енциклопедії та словники. URL: https://leksika.com.ua/15500623/legal/ugoda_pro_torgovelni_aspekti_prav_intelektualnoyi_vlasnosti (дата звернення: 22.12.2024).

Гусак Т. П.

*доцент кафедри фінансів і права Луцького інституту розвитку людини
Університету «Україна»*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5491-4483>

ЕВОЛЮЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ

Прокуратура виконує важливу роль у правовій системі, забезпечуючи захист прав і свобод громадян, дотримання законності та представлення інтересів держави в суді. В Україні ця інституція пройшла складний шлях розвитку, позначений значними законодавчими змінами. Особливо мало став період після здобуття незалежності, коли виникла необхідність адаптувати роботу прокуратури до нових політичних і соціальних умов, а також до вимог євроінтеграції.

Зміни у законодавстві, які вплинули на функції та повноваження прокуратури, стали відображенням трансформації системи державного управління. Відмова від радянської моделі нагляду за дотриманням законів і перехід до стандартів, спрямованих на захист прав громадян і державних інтересів, свідчать про поступ у напрямі демократичного розвитку. Водночас ці зміни супроводжувалися низькими викликами, які потребують додаткового аналізу та корекції законодавчої бази.

Аналіз еволюції повноважень прокуратури має не лише теоретичне, але й практичне значення. Він дозволяє оцінити ефективність проведених реформ і шляхи їх подальшого вдосконалення. Перші прототипи сучасної прокуратури виникли ще в дорадянські часи, виконуючи функції представництва державних інтересів і контролю за дотриманням законів. У радянський період прокуратура стала центральним органом нагляду за законністю, але її діяльність переважно відповідала інтересам державної системи, а не правам громадян.

Після проголошення незалежності України в 1991 році прокуратура почала змінюватися відповідно до нових реалій правової держави. Поступовий відхід від радянської моделі, яка була зосереджена на загальному погляді, став першим етапом адаптації до європейських стандартів. В цьому контексті ключова роль злочинів Закон України